

Pörkölt sósmandula

Majtényi Mihály

HANGJÁTÉK

Szereplők:

Férj

Feleség

A harmadik

Mandulaárus

Pincér

Lokálban vagyunk. Pohárkoccintás, halk női nevetés, aztán léptek, széktoogatás.

Feleség (*félreeső asztalnál ül, a zene alig-alig hallatszik ide*): Feminának pedig megmondtam: ez a ruha hosszú. És ez a ruha nem elég testhezálló! János, te nem figyelsz rám!

Férj: De, hogyne! Csak az az ember ott a sarokban...

Feleség: Hol?

Férj: A második oszlopnál... de ne nézz rá... nekem úgy rémlik, hogy ismerős... olyan ismerős....

Mandulaárus (*kissé rekedtes, egyéni hang, kissé sejtelmes, vásári ízű, mintha valami váratlan titkot közölné az asztalnál ülőkkel*): Pörkölt sósmandula tessék! Friss sósmandula!

Férj (*mint akit felriasztottak*): Mi, hogy? Sósmandula... akarsz, szívem?

Feleség: Hát nem bánom...

Férj: Adjon két csomagot. Nem, nem! Kis csomagot, elég lesz! (*Feleségéhez*.) Van ez a kis borunk még, ugye... Mennyi? Tessék!

Mandulaárus: Köszönöm. (*Most mintha kissé odébb, halványabban, egyre távolodó hangon*.) Pörkölt sósmandula, friss sósmandula...

Feleség (*halkan*): Milyen furcsa ez a kopasz ember... Milyen is, várj csak?... Mint valami kicsapott pap ebben a fekete kabátban. (*Kedvesen, vigyázz, játékos!*) Tessék, ropogtassuk... Majd én a számba veszek egyet és... így... maga kapja a másik felét! Na, nyújtsa a száját... (*Lágyan kérlelve*.) Kérje, János... kérni szépen, így... Juj, leharapja az ujjamat!

Férj: Ezek az éjszakai árusok (*teli szájjal*) úgy röpködnek körül, mint a muslincák. Hogy lesz valaki mandulaárus, mondd? Ez mindig izgat engem,

ez a rejtélyes foglalkozás... Nézd hogy benépesedett egyszerre a másik terem... nézd, jönnék ide is... hányan jönnek...

F e l e s é g (titokzatosan): Te, az a valaki ott a sarokból folyton idebámul...

F é r j: En ezt ismerem valahonnan... Felkelt, most erre jön... hm, úgy látszik... *(Széktologatás, jelöl, hogy ő is felkelt.)*

A h a r m a d i k: Opardon!

F é r j (lelkesen, mint aki váratlanul felismer valakit): Doktor Schiller, az apád! Te vagy az? Nézlek, nézlek...

A h a r m a d i k: Opardon! Asszonyom, tessék megengedni... Heufeld vagyok és a kedves férje nekem... hogy is mondjam csak...

F e l e s é g (egy kis csalódással a hangjában): Hát nem... Schiller?

F é r j: Höhöh... *(Nevet.)* Új csak le szépen! *(Magyaráz.)* Tudod, a Marci az osztálytársam... régi, régi barátom a Marci és hát ez olyan diákkori dolog a Schillerrel... Emlékszel? *(Szaval.)*

Meghagyom az életedet,
De mert hogy rossz szándékok kitudódott,
Majd eltetted őrizet alá,
Ahol nem ér se nap, se holdvilág...

Harmadik felvonás, harmadik jelenet
a Tell Vilmosból... emlékszel? És akkor a pad alá nyomtunk!

A h a r m a d i k (röstelkedve): Hogy is mondjam csak... régi szertelenség... bocsánat, asszonyom!

F e l e s é g: Nem, nem, ez érdekes. Általában az én férjem... kicsit morózus, *(finom kuncogással mondja)* kicsit mulya is néha... na, na, na... jól van, jól van... De az osztálytársak, ő, az osztálytársak! Azt ő mindenütt talál, iskolatársat, a leglehetősebb helyen is... bocsánat, de joggal mondom... Most két óra van, ugye, éjjel, éppen készültünk haza és: egy osztálytárs! Méghozzá Schiller.

F é r j: Proszit, erre iszunk! *(Koccintás.)*

A h a r m a d i k: Nagyon kedves, nagyon megtisztelő! Hogy őszinte legyek, én már nem tudnám elmondani azt a verset.

F é r j: De arra emlékszel, hogy beleütött a mennykő, arra csak emlékszel? *(Magyaráz a feleségének.)* Schillerbe, tudod, édes... Schiller János Frigyes Kristófba, a költőbe... sárkányt eresztett és bizony belecsapott.

A villám. Ő ugyan életbenmaradt, de a sárkány, ugye, a szép színes sárkány...

F e l e s é g: Ő, nem is tudtam, hogy te ennyire poéta vagy, édesem. Vagy poéta voltál. Talán még verset is írtál valamikor?

F é r j: Talán. Szaválni mindenesetre szavaltam, ha nem is olyan szépen, mint Márton. Egy kicsit költővé tesz minden visszaemlékezés arra a városra... Én például... ezt megengeded még... én, ha egy régi osztálytársammal találkozom... egy régi iskolatársammal... ez mindig lázba hoz egy kicsit. Ez ember ilyenkor apró kérdések között nyomul előre, ugye, a másik felé, régi alakok közt evickélve... és megtudja, mi lett a mássikkal... mi lett a többivel, a többiekkel... Sőt egy kicsit azt is, hogy önmagával mi lett — a mások szemében.

F e l e s é g: Látja, így kell! János az specialista a régi barátságokban, mód-szere van erre!

F é r j (kissé megbántottan): Nem, komolyan, nem tréfálok... *(Magyaráz.)* Az a másik ember ott szemben veled, az idő egy másik rétegeből érkezett... egy rétegből, amelyet mi ketten, ugye... tizen... tizennyolc év előtt otthagytunk. Egy régi könyvet ütünk fel ilyenkor — érzed ezt a stílust, Farkas professzorét — *(szavalva)* egy régi könyvet ütünk fel ilyenkor és egy régi bővíző forrás nyílik meg...

A h a r m a d i k: Igen, igen... De ha megengeded, ugye... Pincér, kérem. Pincér! Halló!

P i n c é r: Tessék parancsolni.

A h a r m a d i k: Hát mit is iszunk? Vermuttal kell kezdeni, ugye, a régi barátságot... Van vermutjuk, ugye?

P i n c é r: Prima véra.

A h a r m a d i k: Akkor egy kis üveg-gel. És szódát hozzá, természetesen...

P i n c é r: Igenis! *(Léptek.)*

A h a r m a d i k: Hát kérem, asszonyom és kedves... kedves...

F é r j (lecsap rá): Te Schiller, te nem tudod, hogy én ki vagyok! *(Hangosan nevet és magyaráz.)* Ő nem tudja, hogy én ki vagyok. Én tudom, hogy ő a Schiller és ő dadog...

A h a r m a d i k (megzavarodva): János... Jami... vagy nem? Nektek fűszeresboltok volt és a hűgöd...

F é r j: Most az lenne a lesújtó, ha kegyetlenül azt mondanám: nem! És hagynálak evickélni, tovább találgat-

mi... dehát ez stimmel, valamit mégis tudsz rólam. A hügom, az stimmel — a kedves sógornőd, Mária —, de azt már határozottan állítom, hogy nem tudod a nevemet! Na, tudod? Nem!

Feleség: Tényleg nem tudja?

A harmadik: Várjunk csak... előbb jött a Szőlősi ház, aztán a paplak, aztán az a selyemtéglás ház, aztán a ti sarkotok a bolttal.

Férj: Amelyen nagy betűk hirdették, hogy fűszer- és vegyeskereskedés. De volt fölötte még valami, egy név...

A harmadik: Nagy írott betűk... tényleg nem tudom már! Nem tudom. *(Sorolja.)* Te a harmadik padban ültél és egyszer egy vegytanórán a Gumós — emlékszel a Gumósra...

Férj (belevág): Na, majd én nem!

A harmadik: ...a Gumós rádkiabált: „ripők, te törted el a lombikot”.

Pincér: Tessék a vermut! *(Kinyitja a dugót, tölt.)* Tessék... Tessék... *(Körbetölt.)*

Férj: Igen, „te törted el a lombikot”... Látod, mindenre emlékszik, csak a nevre nem. És! *(cinkosan)* nem is mondjuk meg neki... azt sem, hogy mi lettem... büntetésből, majd csak a végén. *(Nevet.)* Majd csak a végén, egészségedre, Schiller!

Feleség: Egészségre, Schiller Márton!

A harmadik: Ó, kérem, asszonyom, én úgy röstellem nemcsak János előtt...

Feleség: Énelőttem ne röstellje. Az én nevre biztosan emlékezne! De én akkor...

Férj: Te még akkor a dedóban voltál.

Feleség: Amikor maguk ott a fűszeresbolt előtt... jaj, most majdnem kimondtam a nevét! — a bolt előtt vagy az iskolapadban Schillert játszották, *(kissé álmodozva)* aki felengedte a színes sárkányt...

Zene. Most valami komolyabb, mint-ha bevezetné a további beszélgetés nyomott hangulatát.

Feleség: És? És? *(A férjéhez.)* Szörnyű, ugye János, szörnyű!

A harmadik: Hát kérem... és a deportáláson kívül egy másik csoporttal Ausztriába kerültem. Táborba egy ideig, aztán kiadtak munkára valami majorságba... kemény, komisz sors volt az... Ezek az izmaid azonban,

átsegítettek mindenben... ez a baromi egészségem... Sovány voltam, legyengültem... de éltem... éltem!

Feleség: És órála... sohasem halottabbé? Az asszonyról, a feleségről? Nézze, ha sebeket szakítok fel — bocsássam meg, hogy így faggatom —, ha sebeket szakítok fel... ne beszéljünk többé róla, jó? Maga nem azért ült ide közénk...

A harmadik: Sebeket? Nem, nem... Amikor visszajöttem, talán nem tudtam ilyen összefüggően beszélni de most, pár év után, most már tudok. Kerestem a romok közt — mert tetejébe még le is bombázták a házat... vagy ezt már mondtam?... kerestem valami emléket legalább, de... semmi! Eleinte önvád volt bennem. Még a poharat is felemelni... vagy enni... talán az is szörnyű volt akkor. De hát... arra kezdtem gondolni... talán igaz sem volt az egész! Hogy csak álmodtam. Rosszat, nehezet, de álmodtam. Szépet is, keserűt is... álmodtam.

Férj: És bocsáss meg, kérlek... hogy mi olyan könnyű... olyan könnyed hangon...

A harmadik: De kérlek! Most már sajnálom, hogy ezekről a dolgokról ilyen sokat beszéltem... hiszen te annyit sem tudtál rólam, mint egy húsz év előtt elveszett fületlen gomboról. Akkor tudtad, hogy volt egy gombod... de hol a gomb és mi lett vele?...

Férj: Márton!

Feleség: Igazán... Márton!

A harmadik: Nem, ne higgyék... ne higgyék — megengedi, ugye, így könnyebb —, ne higgyétek, hogy ezt most valami keserűség mondatja velem. Nem. Most már bánom, hogy elmondtam mindent, hazudhattam volna... hogy nem nősültem meg, a bajokat valahogy átvészeltam, itt vagyok, örülök, hogy élek. Pont. Kéthárom mondat és folytathattuk volna ugyanazon a hangon, amely — legyek őszinte? — tetszett nekem! Tetszett, hiszen nekem is egy régi függőnyt húzott szét korábbi életemről és ugyan ki nem emlékszik szívesen azokra az évekre, amikor még friss volt és ropogós és elhasználatlan. És szaval, és játszik. De most elmondtam az egészet és... felhőket látok a homlokokon... Ezt tapasztaltam olyanoknál, akiket nem sújtott ez a csapás. Valami önvád félet látok ilyenkor benne-

tek: látod, én tudtam akkor azokról a dolgokról, és... és ettem és ittam és aludtam és szerettem... Ezt a felhőt látom mindig a homlokokon, de nem akarom látni. Nem!

Feleség: Kérem, Márton, kérem... talán nem ezt, ne így...

Mandulaárus: Friss sósmandula tessék, pörkölt sósmandula, a legfinomabb áru...

Feleség: Köszönöm, van itt még!

Férj: Ugyan, ez semmi! Adjon egy nagyobb csomaggal!

A harmadik: Nem kellett volna semmit sem mondanom. Hát nekem nincs jogom az egészet elfeledni, nincs jogom? Hat érek én valamit azzal, hogy felidezem... hogy beirtam az egészet ide a homlokom mögé és ott van... nem lehetne úgy, hogy nincs ott? Átutazóban vagyok, holnap, holnapután sok száz kilométerre leszek innen... megláttam egy ismerős arcot... az osztálytársamét, igen, és megismertem — bocsánat — egy bájos asszonyt... hát mi közük onekik ahhoz, mi van Heufeld Márton homloka mögé írva — nem akarom úgy mondani, hogy a szívébe írva — amikor olyan játékosan szép volt a hetedik bé osztály felidézése, amikor én még... Schillert szavaltam? Schillert, akit azóta elfelejtettem...

Feleség: És talán... gyűlöl is?

A harmadik: Én? Azt a Schillert, aki miatt engem hárman játékosan a pad alá nyomtak és együtt nevetünk teli torokkal? Azt a Schillert, akinek álmaiba becsapott a villám... és a szép színes sárkányába? Ugyan, neveltséges! Schillert! — Hát ha a harminckétlevelű kártyát szétteritem, annak alakjai a Stüzi vadász, Geszler, Rudenz Ulrik és Tell Vilmos maga... a makkhetes, zöldfelső és mind, mind azokat nem egy schilleri drámából lopták és kenték fel? Azt már megtanultam, hogy az életben úgysem lehet a dolgokat megrostálni, a magunk szájaize szerint kiszublimálni...

Feleség: S még maga mondja, hogy elfelejtette a költőt?

A harmadik: Elfelejtettem a verseit, mert csak kártyáztam Schillert és ittam nevetve, mint vörösbort. Hanem... van itt valami más!

Feleség: Valami... más?

A harmadik: Én itt... látom a szemeteimből... valami emberi részvétet ébresztettem... és... és nem tudom

biztosan, hogy méltó vagyok-e erre a részvétre! Mert amit én itt elmondtam, az a tisztos főbejárat... de sokszor van a lelkünkben egy másik bejáró... egy mellékajtó, ahol... másfajta igazság jár ki és be! Mert... mert... (forró vallomás) mert én nem szerettem a feleségemet... nem szerettem eléggé és... és itt őrt áll bennem egy régi történet... Egészen másfajta szenvedés, amely ott kezdődött, hogy ismertem egyszer valakit... egy nőt...

Feleség (váratlanul élesen): Vigyázzon, Márton, vigyázzon! Holnapra talán meg fogja bánni, hogy őszinte volt... vagy még ma meg fogja bánni!

Férj: Hagyjad, ha mesélni akar tovább!

Feleség: Igen, igen, tényleg, (halkan) egyszer mindenkinek fizetni kell!

A harmadik: Ismertem egyszer valakit az életemben...

Zene.

Feleség: Ezt, ezt mind... szépen mondta, Márton... de most talán, talán hagyja! Tényleg, János, van nekünk jogunk ahhoz, hogy...

Férj: Igazi asszonyi gondolkodás. Van egy lelkiállapot a férfiaknál, amikor valaki vallani akar és úgy érzi, hogy mázsás kő van a mellén...

A harmadik: Igen, asszonyom, a félúton megállt vallomás még keserűbbé teszi a dolgot... a tárulkozás elmarad és hol a bizonyosság!

Feleség: Bizonyosság... bizonyosság!... de ha talán megint kegyetlenségnek ezek a dolgok...

A harmadik: Nem, nem, most már végigmondom. Ezerkilencszázharminchetben ismerkedtem meg vele, két évvel a házasságom előtt... Sokszor voltam szerelmes életemben... de úgy csak egyetlenegyszer, mint akkor.

Feleség: Nagyon?

A harmadik: Nagyon. Furcsa szerelem volt... mindjárt belementem mélyen, egészen mélyen abba az érzésbe. Ez olyan... ez olyan... tájfunszerelem volt — isten engem úgy segéljen, az a szerelem, amelyet... Wronszki Anna iránt éreztem...

Feleség: Wronszki Anna, ó!

Férj: Teljes névvel, Márton, így ki-kiabáld?

A harmadik: Miért? Miért nem névvel? Ki volt írva a Palaszban Boby mester zsonglórmutatványai,

valamint Zenger Kéti és Wronszki Anna nemzetközi táncszámai. Ha valakinek ez a szöveg nem mondott eleget, láthatta kiragasztott fényképeiket, Zenger Kéti spárgáját és... és Wronszki Annát félrekapott apró kappal, ahogy... ahogy a világba mosolygott... ahogy a világnak... ahogy a világnak... ígért... ígért valamit... (Sóhaj.) Sokszor mondták... ez is... az is, és én ilyenkor ordítani szerettem volna mindig, nem és nem!

Felenség: És... igaz volt, amit mondtak?

A harmadik: Nem tudom. Semmit sem tudok!

Férj: Nem tudod... ugyan, eredj már!

A harmadik: Ennekem Wronszki Anna a szerelmem volt — furcsa, hogy nékem innen jutott tájfunszerelmem, de hát... mégis ez volt az igazság. Összebújtunk — kis fogyasztás árán egy páholyban és... álmotunk. Ennekem Wronszki Anna a szerelmem volt és mesélt, mesélt, sokat mesélt... miről is? Lengyelországról! Mert ő lengyel volt, úgy mondta, és az apja zenetanár volt valahol Lengyelországban... a város nevét elfelejtettem, de már akkor is kimondhatatlanul hosszú volt... és hogy ő a zenetanár lánya, nem akar ki, ugye, ne higgyem... és pörkölt sósmandulát tett a számba. Hogy utána igyak! Igen, igen... pontosan ilyen sósmandula volt, mint ez... s valahányszor ennek a csipős, fanyar és égett szagát, ízét érzem... ő akkor elélmáll emlékeimben...

Felenség: Ó, hát a szerelem... ízekre, szagokra, színekre... a szerelem mindig pontosan előjön. Mondják.

A harmadik: Igen, mondják. Itt azonban másról van szó. Itt arról van szó, (egyre szenvedélyesebben), hogy ez a Wronszki Anna úgy beleette magát a vérembe, az agyamba, az emlékeimbe, hogy mikor már régen nem létezett számomra...

Férj: Bocsáss meg, öregem, egy percre... bocsáss meg, hogy félbeszakítottalak és ne feledd el a szavad... de kellene, ugye, még valami italt hozatni... a vermtől elég volt! Szóval valami bort, ha benne vagy... a szilvájuk az kitűnő... Halló, pin-cér! Egy palack szilvánit, igen. Mondom, bocsáss meg...

A harmadik (kissé sértődötten): Kérek. Harminc napig marad a városban egy ilyen műsorszám, ők meg-

hosszabbították kétszer is és kilencven napig... kilencven napig maradt... Ez a kilencven nap elég volt ahhoz, hogy sok-sok év után is mindig és újra előlépjön a véremből! Mindig és újra. És itt jön, amit most... szörnyűségnek mondok... szörnyűségnek valami konvencionálisból... ami valójában kicsit örület, bolondság... Amikor onnan visszajöttem, a gyilkos deportálásból, az utcákon, a régi város utcáin nem a feleségem emlékét kutattam, hanem azét a lányét! Igen, az volt az én igazi árlásom azok iránt, akik elpusztultak és nem az, hogy éltek!

Felenség (fojtottan): De Márton!

A harmadik (rá se hederít): Ott feküdtem éjszaka egy házban... valami elhagyott házban egy öreg matráccon... ezt a házat rendezték be nekünk, az életbe visszatérteknek... elvadult, szakállas emberek voltunk mind és odaát a másik szobában valaki hörgött és átkozódott és a mellét verte. És sírt. Azt a sírást leírni... elmondani!... Igaz, ő csak tegnap érkezett, csak tegnap, csütörtökön és csak tegnap értesült mindarról, amit én — magamra vonatkozólag — már hétfő óta tudtam! Bús árva, minde-nüktől megfosztott fekete varjak voltak ezek, tépett szárnyú öregek és fiatalok... valami rejtélyes sorsnaptár vakvéletlenjeinek sorrendjében jöttek vissza és jártak a városban és kutattak és riadtak voltak és reménykedők... és hangosan sírtak éjszakánként, mint a gyerekek...

Felenség: Psszt! a szomszéd asztaltól mintha ideneznének... halkabban!

A harmadik (közelhajolva, halkabban): Ekkor mondtam magamnak először ezen az éjszakán: áruló! Áruló! Mert velem az úgy volt, hogy én csak tompa fájást éreztem... én is kapartam a romok közt... de csak mert a többi azt tette! Ha akkor a titkossal odamegyek a másik szobába a többiek közé, meg is öltek volna talán, vagy leköptek volna vagy letépték volna a ruhát, amelyet meg sem érdelek. Igen, én is kapartam a többiekkel... valójában szívem szerint régi kávéházak betört tükörelakái körül settenkedtem és... őt kerestem! Wronszki Annát, aki felé hajtott és hajt a vérem!

Férj: Marcikám, én nem vagyok orvos... de ez egzaltáltság... ugye, szívem... túlfűtöttség. Ittál is egy kicsit... megmagyarázhatatlan önvád...

Feleség: Nem, nem, én tisztán követem ezt a dolgot... én nem realitással közeledek... Hagyd, János, itt nem vigasztalás kell és magyarázat. Itt valami más kell... Itt... valami... szét kell hogy rombolja ennek a Wronszki Annának emlékét.

A harmadik (nem hevesen, inkább szomorúan): Nem lehet. A kilencven nap Wronszki Vendel lányával akkor... Én nem emlékszem szebb mesére — hazugabb mesére talán, de szebb mesére —, ahogy ezt az ő szájából hallottam...

Feleség: Márton!

A harmadik: Miért? Szép volt. Kézenfogva elvezetett engem valami távoli álmodozó városba... tőle tanultam, hogyan ropog a hó ott északon... Egy régi lengyel város utcáira vezetett, ahol a mi jövődő boldogságunk tanyázik. (Szinte súgva.) Mert ott őrizték egy ódon régi házban az ő csodálatos hozományát... Kicsit keserű itt ez a mosoly a szájam szélén... egy zeneiskolai felszerelés volt ez a hozomány... egy mesterhegedű, négy iskolahagedű, egy fagott és egy... zongora. Jól emlékszem, hányszor elismételtette velem ezt a leltárt és sóhajtván mondta: ó, ha te muzsikálni tudnál! És mesélt, mesélt... kézenfogva kimentünk szépen a temetőbe és imádkoztunk egy sírnál, amelyen az állt, hogy Wronszki Vendel, szép kökereszten. Mert a város nagyon megbecsülte az ő atyját... aki zeneszerző is volt... igen, az is volt és minden évben halála napján a dalárda elénekeltte a sírnál apja valamelyik szerzeményét...

Feleség: Márton, kérem...

A harmadik: Igen, ez poétikus volt, azt akarja, ugye, mondani? Poétikus volt, ha nem tette volna mindjárt hozzá: énekelnek, tudod, mert az olcsóbb, mint pénzt, zlotyt küldeni a mester lányának! És ezzel... visszarántott a meséből a mába és figyelmeztetett, jó lesz már valami italt rendelni, mert nagyon ferdén néz ide a főpincér...

Feleség (nagyon nyugodtan): Alljon csak meg egy pillanatra, Márton! Valamit nem értek az egészből... valamit nem értek itt! Mondja, maga ezt az egész dolgot azóta mindig magával hurcolja... évek óta? Mindig? Mint egy poggyászt, egy megszokott bőröndöt és ha megszvik két pohár bort, akkor mindjárt... tárulkozni kíván?!

Férj: Tényleg! Hallod, Márton, hogy őszinte legyek, azok után, amiken te átméntél...

Feleség: Nem, ne szólj közbe, szívem. Ezt a kulcsot a zárhoz, ezt én találtam meg! (Jelentősegteljesen, ugyanakkor vallomásszerűen.) Ennek az estének itt valami köze van Wronszki Annához!

Férj: De soká hozzák azt a bort! Na, itt van, már jön is.

Pincér: Bocsnát, a pincéből kellett...

Férj: Jó, jó, tegye csak le!

Feleség (makacsul): Igen, ennek az estének köze van Wronszki Annához! A két borosüvegnek is talán, de azt hiszem, jóval kevesebb... itt történt magával valami... valami ráütött magában arra a húrra, amely most rezonál és fáj... mert csak így tudta elmondani, egészen, mindenestől, milyen boldog volt a Wronszki Vendel lányával! Megalázottan kutyamód, de az volt! Csak a sósmandula, csak egyedül az, hogy a szájába vette? Csak az mondatná magával... milyen szépen is mondta, és hogy irigylem azt a Wronszki Annát... milyen szépen mondta ott a kezdetén, amikor mesélni kezdett, „hisz azokhoz az emberekhez, ahhoz a világhoz volt nekem a legtöbb közöm... hisz az ő lányukat szerettem a legjobban a világon”. Egy ismeretlen városért így lelkesedni... egy rég eltűnt nőért... egy ilyen buta históriáért...

A harmadik: Kérem, hogy őszinte legyek...

Feleség: Őszinteség? Melyik? A főbejáraté vagy a hátsó kapué? Nem, maga nem azért a nőért lelkesedik, dehogy... Maga önmagát siratja! Mit sirat? A tíz év előtt elrontott életét... miért nem ment utána akkor, ha annyira szerette! Nem ment utána, eltemette és most... keresi, de nincs! Elmennek az álmok, Schiller Márton, és... nincs „újra”! Tudja, mi van? Nostalgia, nyavalygás... egy este, ugye, mint ez az este... maga bejött egy lokálba, amely talán ugyanúgy épült... ugyanúgy állnak az asztalok a sarokban, zene szól és nők vannak... valamelyik Wronszki Anna... valamelyik Wronszki Anna szeme vagy csak a frizurája... (Hirtelen szenvedélyesen.) Mondja, hogy nincs így! Ugye, hogy itt van... itt van, ugye, vagy itt volt, itt járt... Wronszki Anna hasonmása!

A harmadik (*tagoltan, lassan, kis szünet után*): Itt! (*Kis szünet.*) De már... hazament!

Férj (*nevet, olyan kicsit öblös férfi-nevetéssel, amelyben azonban nem gúny van, inkább olyan együttérzés-féle.*)

Feleség: Na ugye, látja, ugye, hogy mondtam. Egy pillanatig ugyan fáj... ne nézzen rám csodálkozva... a nő mindig hiú és... azt is hittem, mert pont ennél az asztalnál hangzott el a tárukozása... azt hittem, hogy én hasonlítok kicsit Wronscki Annára!

Férj: De Mária, megbolondultál? Egy ilyen nőre!

Feleség: Miért, ilyen hiúságok mindig vannak bennünk, asszonyokban... egész öregségünkig! Különben is, akire tíz vagy hány év után ilyen vágyakozva gondolnak... De hát ugye: *már hazament!* Milyen kár, hogy maga nem egy fél órával előbb ült át hozzánk és egy kicsit... egy egész icikepicikét megmutatta volna Wronscki Annát. Mennyivel izgatottabb és érdekesebb lett volna a meséje és János is megnézte volna mint... szakértő... ne kapkodj a fejedet, öregem, és ne vágj ilyen kétségbeesett arcot... Elvégre nekünk jogunk van Márton vallomása után megismerni Wronscki Annát... illetve kései, halvány mását. Zenekari felszerelés... mesterhegedű, iskolahegedű, fagott vagy mi... zongora? Zongora... az ebben a városban is akad elég, és nem kell hozzá Lengyel földre menni éppen. (*Más hangon, kedvesen.*) Jánoskám, bármilyen érdekes is ez a dolog, nem akarok megfázni... és itt kezd hideg lenni... Nem hoznád be a ruhatárból a bundámat?

Férj: Megyek, megyek, hogyne... bár szerintem itt egyáltalában nincs hideg. Majd útközben szólok a pincérnek, mert úgy látszik a szódát elfelejtette... Hogy te milyen jó pofa vagy Márton és hogy örülök. (*Veregeti a vállát és nevet.*)

Léptek. Pillanatnyi csönd. Aztán egy sóhaj.

Feleség: Köszönöm. (*Ezt még nyugodtan ejti, de innen a szöveg fojtott szenvedélyes, támadó.*) Köszönöm, hogy nem árult el, de... minek jött ide? Miért ült ide? Miért kellett ezt a kegyetlen játékot itt felidézni... és mit akar, mondja, mit akar? Egy pil-

lanatig nem tudtunk egyedül maradni, hogy intsek, hogy szóljak valamit! És most is, János minden pillanatban visszajöhet! Színészkednem kellett és játszanom kellett... és vártam minden pillanatban az ítéletet, az igazságot, hogy a szemembe vágja!

A harmadik: De Anna... hát...

Feleség: Jó, értesemre adta a tragédiáját, együtt éreztem magával... de mit akar tőlem?!

A harmadik: Semmit sem akarok! Csak... leszámoltam, csak megalázkodtam és megint és újra úgy érzem mindazok után is...

Feleség: Talán zsarolni akar? Miért kellett abba a mindkettőnk történetébe olyan kegyetlenül belefogni? Hát maga nem érti annak a sodródó szegény leánynak a szívét ebben a históriában! Miért kellett felidézni az egészet, maga... maga hamisjátékos?!

A harmadik (*nyugodt*): Ha hamisjátékról van szó és azt hiszi, hogy most van itt az idő erről beszélni, amikor János minden pillanatban visszajöhet... ha hamisjátékról van szó, talán inkább... Wronscki Vendelt kérném számon, aki — maga is jól tudja — nem Wronscki volt...

Feleség: Hagyja ezt, most menjen el, menjen el, kérem! Ígérje meg, hogy elmegy. És osztálytársak is, iskola-társak és minden pillanatban... micsoda vakvéletlen... ó, én szerencsétlen!

A harmadik: Ne féljen! Fel kellett idéznom az egészet, nem maga miatt... önmagam miatt. Tudtára kellett adnom valamit, ami nem hamisjáték — mint a magáé — hanem még most is igazság. Nézze, maga... maga olyan okos és fölényes volt mindig... maga olyan merész játékos és én biztosan tudom, hogy ma este még sok mindent... sok mindent el fog mondani...

Feleség: De ő? Ő?

A harmadik: Ő semmit sem fog sejtteni! Most... csönd, János már az ajtóban van.

Férj: Tessék szívem, burkolózz bele... szoltam a pincérnek a borért. Már sokan elmennek, de még vígan vannak odakint... halljátok? Nekem is jó kedvem van, a mindenit... és az a história azzal a táncosnővel... nahát...

Feleség: Kérlek, János!

Férj: De miért, mit rontod a játékot? Hát ha segíthetünk Mártonnak. Me-

lyik lehetett ugyan, aki úgy hasonlított rá? Pedig mi jól megnéztünk mindenkit, ugye... Vagy talán odaát láttad a másik teremben...

A h a r m a d i k: Mondtam már... elment!

Férj: Akkor nem is találsz rá többé... egyhamar. Félmillió ember között kutatni valaki után...

Pincér: Tessék parancsolni. *(Töltés, koccintás.)*

Férj: Szervusz, öreg cimbor! Meg aztán sajnálak is... Most már megmondhatjuk, ugye, neki, ki vagyok... lakáscím, telefon... Azokután, hogy olyan őszinte volt hozzánk Márton...

Feleség: Nem, Jánoskám. Hát nem érted: még nincs vége a játéknak.

Férj: Gondolod? Lehet. Te találtad ki a rejtély kulcsát... lehet, hogy igazad van! Proszit. Nem beszélneink inkább a régi diákemlékekről? Tomiról nem hallottál? Nem? Te pedig azzal voltál sokat együtt! Tudod, nekem kutyamemóriám van... még most is emlékszem. Egyszer a Messzinai menyasszonyból feleltem... mondom a verset, mondom a kijelölt szakaszt, egyszerre nem jut eszembe, hogy megy tovább... nem jut eszembe két sor. És az öreg prof, amilyen szigorú volt... már láttam magam helyre-menni, jó vastag szekundával, akkor eszembe jutott hirtelen. Még ma is emlékszem az életmentő két sorra: *S a legszorosabb, leggyöngédebb az a kapocs, amelyet a titok teremt...*

Feleség *(halkan utánamondja):* ... Az a kapocs, amelyet a titok teremt...

Férj: Mit szölk ehhez a memóriához, mi? Húsz év után, mi?

Feleség *(csöndes, alig érezhető gúnynyal):* Tényleg, Jánosnak a kombinatív képessége semmi... nulla, csak az emlékezőtehetsége bámulatos! Mondja, Márton, miért olyan csöndes? Persze, maga elmondott mindent, kicsit sarokbaszorítottuk... de hát... Nem, most nem akarok olcsó fölényeskedést, de az az egyetlen szó, ahogy maga megtört és vallott... itt volt, de hazament... egy kis fátyolt vont ide az én szívemre is! En meg tudom magát érteni, nézze... kicsit bolond ember maga... tudniillik, valljuk meg őszintén... létezhet ilyen szerelem, annyi év után?

A h a r m a d i k: Azt hiszem, *(bizonytalanul.)* azt hiszem talán...

Feleség: Igen, igen... csakhát... már nem is tudja, kit szeret! Egy

árnyképet. Egy másolatot. Mondtam már egyszer... főleg önmagát szereti, tizvalahány év előtről. Aztán meg, nézzük csak, talán nem is olyan megtisztelő dolog... annak az új nőnek, igen, Wronszki Vendel lányával versenyezni! Biztos maga abban, hogy azok a megjegyzések, amelyek csak úgy porzottak a hazugságtól... meg azok a gyamúsítások mind... hogy azok... ha, mondjuk, a régi Wronszki Anna füléhez, lelkéhez eljutnának... hogy azok jólesnének neki? De még inkább az újnak, az árnyképnek... jólesnének, mondja?

Férj: Ne is beszélj ezekről! Mondd inkább, hogy ez a Wronszki Anna...

Feleség: Igen, Márton, tanuljon meg... hazudni a szerelemért! *(Erősen rábeszélve.)* Mondja, hogy egy előkelő orvosnak volt a lánya ez a maga régi szerelme... ez a Wronszki Anna, az apja azonban karrieristát keresett neki és gazdag embert és — bár a lány halálosan szerette...

A h a r m a d i k: Wronszki Anna...

Feleség: Igen, Wronszki Anna... ő is szerette magát... igen... nagyon... de ő sem volt független és apja elvitte Svájcba... és jött a háború...

Férj: Várjunk csak, minek komplikálni a dolgot? A legkézenfekvőbb talán... ez csak egyszerű... hogy a nő... Márton feleségére hasonlít!

A h a r m a d i k: Nem, ezt nem akarom, ezt nem... *(Az asztalra üt.)*

Feleség: De miért, Márton, és miért ilyen hevesen? Az élőknek joguk van, igen, joguk van a halottakhoz hasonlítani. A halottaknak joguk van...

A h a r m a d i k *(nyersen):* A halottaknak joguk van!...

Feleség: Mihez van joguk a halottaknak? Semmihez. A halottaknak semmihez sincs joguk. A halottak nem tilthatják meg, hogy az élők az ő régi énjükhöz hasonlítsanak. Megtilthatják? Ugye, nem! És maga... maga fejedelem a holtak és elmentek birodalmában. Az emlékeiben, a vérében, ott tesz hasonmássá valakit, akit éppen akar! Láta valaki, magán kívül — Wronszki Annát? Senki nem látta! Láta valaki a maga feleségét? Senki, persze, hisz maga mondta, hogy egy fényképe sincs róla...

A h a r m a d i k *(erősen):* A feleségemet, kérem, Mária...

Feleség: Azt hagyjuk ki ebből a beszélgetésből... értem! Én respektálok ezt. Különben is... ő felesleges

árnyék itt ebben a drámában, ahol már van egy árnyék, ugye? Maga egyébként ennek az új Wronszki Annának is a régi Wronszki Anna szerepét szánta? (*Kicsit gúnyosan.*) Csak nem utánamenni, ugye? (*Most élesebben.*) Háromszor harminc nap a szerződés, utána — lelkileg — kicsit meghalunk... de aztán rövidesen feleségül veszünk valakit... valaki mást, akinek oldalán megint csak vágyjuk a Wronszki Annát — érdekházasságnak hívtuk ezt valamikor a régi világban, ugye? —, vágyjuk a Wronszki Annákat, akik beopták magukat a vérébe. Talán ez az új Wronszki Anna is tud majd olyan meséket, amelyek magát egy életre... hátralévő életére... ellátják vágyódással... de tudja mit: ne menjen mégsem utána! (*halkan.*) Nem érdemli meg. Ő sem, maga sem!

Férj (*mintha gyanút fogna*): Mit beszéltek ti itt összeviessza? Kezdem nem érteni ezt az egészet! Én jól akarom magam érezni, ti meg itt titkolóztok vagy mi, nem beszélnétek már valami másról?!

Feleség (*csitítgatja*): Jól van, szívem, jól van... Hát hiszen... ez hozzátartozik ahhoz a dologhoz... meg aztán beszélhetünk mi másról is. Az időjárásról például. Mindig, ha valahol megakadnak az emberek a beszélgetésben, jól jön az, beszélni az időjárásról. Most őszi van, ugye, Márton... november van és én... én nem szeretem az őszi viharokat. Nem, nem szeretem az őszi vihart, a vihar az legyen nyáron! Amikor a fák, a fűvek még szívósak, amikor hajlik az ág, de nem törik... akkor szeretem a vihar erőpróbáját. De ősszel, ősszel a fáradt napsütés csöndjében és derűjében... ugyan mi ellen rohamoz a szél? Ugyan mit kerget ott a gyepen, amikor az avart emelgeti? Én a maga helyében most... elutaznék. Igen,

utazzon el, még mielőtt az igazi, őszi vihar szárnyrakel!... Két Wronszki Anna között — a tavaszi és őszi Wronszki Anna között — talán jobban meg tud majd magyarázni magának... egy harmadikat!

A harmadik: Azt hiszem, soha!

Feleség: De igen, igen! Maga most különben is... olyan... az életbe visszatért csodálatos utas... aki hol a fájdalmat ássa ki a múltból, hol a boldogságot... és új fájdalmat meg új boldogságot keres. Olyan kallódó lélek maga, amilyenekkel tele vannak mostanában az országutak... társkereső, kallódó lélek és... és... De hagyjuk ezt! (*Más, kedves hangon.*) Különben köszönjük a hozzánkvaló bizalmát... hogy ismeretlen árnyaknak ilyen őszintén beszélt... Igen, mi azok vagyunk... az a régi gyermekkori emlék, bárhogy lelkesedik is érte a férjem, az semmi! És különben is fáradtak vagyunk, ugye, János, hogy nagyon fáradtak vagyunk...

Férj (*nagyon is élénken*): Hát ami engem illet, nézzétek...

Feleség: Nem, János, mi nagyon fáradtak vagyunk. És nem, ne írjon fel semmit abba a noteszba... egy sort sem! És nyugodjon bele, abba is, hogy Wronszki Anna nincs többé! Gyere szépen, János, majd útközben is fizethetsz. Maga még marad? Jó. Isten vele, Márton. Isten vele!

Férj: Hát akkor... hát akkor... ne haragudj, öregem... úgy látszik, Máriának megártott kissé a vermut. Talán majd máskor, Schiller, talán máskor. Na szervusz, szervusz...

A harmadik: Szervusz.

Zene.

Mandulaárus: Friss sósmandula tessék! Pörkölt sósmandula! Nem parancsol? (*Sértődötten.*) Kérem!

A zene felerősödik.